مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

رنا گل اریوبزی ۲۰۲۱/۰۲/۰۳

د خوشال ختک عقیده او سیاسي فلسفه

دوهمه برخه

(۳)

۳ – خوشال خان او د پښتو ژبه:

دخوشال خان په زمانه کي پارسي او عربي ژبي دسيمي معتبري ژبي وي. دواړوژبو در بارونوته لارپيدا کړی وه او دهغوی له خوا يي پالنه کيدله او شاعرانو، اديبانو او پوهانو يي د دربارپه لورونه کي خپله برخه درلودله. نو ځکه يي دپام وړ پرمختګ هم کړی و. بابا په دي دواړو ژبو پوهبده او هندي ژبه يي هم زده کړي وه. پښتو سره حتی پښتني درباريانو (سوريانو اولوديانو) هم ملګرتيا نه ده کړي اوپښتوژبي دپښتون شاهانو پاملرنه هم نه ده ليدلي. پښتو ژبه په حقيقت کي له دربارونودباندي، دبد يا ژبه، وه اولا هم ده. خوشال خان دپښتوژبي داميرات او بي سرپرسته حالت داسي په ګوته کړی دی:

که تازي ژبه هرګوره ښه ده فارسي هم ډيره په خوند خوږه ده
چا بي پلو دجمال وانه خيست پښـتو لا هسي بکـره پـرتـه ده

[د خوشال ختک کليات ۴۲۳ مخ]

په دي نړئ کي هر قوم، ولس يا ملت خپله ژبه لري، چي زده کړه يي دمور په غېږ کي پيل کيږي، نوځکه مورنی ژبه هم بلل کيږي. مورنی ژبه دمور او اولاد ترمنځ دميني اوعاطفي دافادي اوبيانولو وسيله او دزده کړي اومعرفت لومړی سرچينه هم دی. مورنی ژبه مو دمور سره طبعي عاطفه او رابطه ساتي، نوځکه دمورنی ژبي ساتنه اوپالنه دمور ميني اوقربانيو ته د درناوي مانا لري. خپله ژبه مودوخت په بهير کي دمورله غيږی بهر دقوم او ولس سره هم اړيکي ټينګوي، ساتي، دهغه په يوالي کي مرسته کوي اوبلاخره دقوم يا ولس دهويت او د نورو ولسونو تر منځ دهغه د اعتبارد ساتلو ځواکمن پنسټ جوړوي. پاچا خان دخپلواوړدو سياسي تجروبو په پايله کي ليکي چي:« کوم قوم ته چي خپله ژبه سپکه شي هغه سپک شي او چي خپله ژبه تر ي ورکه شي هغه ورک شي.»[عبدالغفار خان: زما ژوند او جدوجهد، دانش خپرندويه ټولنه، ۱۳۹۲ کال، ۳۳۳ مخ]
د دي له پاره چي قوم يي دتاريخ په پاڼه کي سپک او دتاريخ له پاڼي ورک نشي ننګيالی خوشال ددرباري دژبو له ټولو امتيازاتو تيرشو او دخپلي مورنی ژبي په ننګ يي قلم ته لاس کړاو خپل ټول ژونديي دنورو ژبو سره سيالی ته د پښتو ژبي د وچتولو په لارکي تير کړ. خوشال ختک ليکي چي:

پــه شـل کالـه کي ديګ زما د شعر په اور بارشو
پــه دا د ور مي پــوخ کړچي شپـيـتـه کاله مي تللي
پارسي شعـر مي هـم زده سـلـيــقه لــرم د د واړو
پښتو شعر مي خوښ شوهر څوک خپل ګڼي ښاغلي

[دخوشال ختک کليات ۶۳۶-۶۳۷ مخونه

ياني داچي لومړی خپله ژبه بيا نوري ژبي دا په حقيقت کي په مورنی ژبه اوپښتني هويت دخوشال ختک هغه ننګ و چي اغيزي، نښي اونښاني يي دپښتون ولس په ژوند کي دتل له پاره پاتي کيږي او دتاريخ له پاڼويي نه ورکيږي او دا په حقيت کي دمورنی ژبي او خپل ولس سره هغه مسته مينه او سرشار عشق وچي خوشال په کي دتل پاتي ژوند راز ليدلی وه. دی ته هم بايد پام وکړوچي که په ليکل شوي ژبه کي ډول ډول، علمي، ادبي، هنري او نور مطلبونه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولـئ

بیانیږي، نوشفا هي ژبه هم یوازې غږ نه دی بلکي له پیله مفهوم اومانا لري. هرکوچنی دمورنی ژبې دزده کړې په بهیر کي سیمه ئیزه پوهه زده کوي، په دماغ کي یې ذخیره کیږي او دنورې زده کړې بنسټ جوړوي، نو ځکه هغه کوچنیان چي په خپله ژبه زده کړو ته دوام ورکي، استعدادونه یې هم ښه او ګړندی وده کوي. د دې لړۍ غوڅول او په ښوونځیو او مدرسوکي په پردۍ ژبه زده کړو ته دکوچنیانو مجبورول په حقیقت کي دهغوی په انساني استعداد یوبې رحمه تیری دی او دزده کړې دعادي بهیر مخنیوی دی. دا عمل دکوچنیانو استعدادونه ځپي او د زده کړې په لار کي خنډونه جوړوي. خوشال خټک دخپلي ژبې او خپل ولس په عشق کي په اوږدو هلو ځلو پښتو ژبه دودې هغه پړاو ته ورسوله چي پکي دنورو ژبو په شان د زده کړې امکانات پیدا شول.بابا لیکي:

که دنظم که دنثرکه د خط دی
نه پخوا پکي کتاب و نه یې خط و
په پښتو ژبه مي حق دی بې حسابه
دا دی ما پکي تصنیف کړل څو کتابه
[د خوشال خټک کلیات ۶۶۷مخ]

په دې توګه دپښتون بچیان په پردې ژبه د زده کړې له هغه جبر نه ازاد شول چي دپښتو ژبې دورروسته پاتي والي له امله ور سره مخامخ وو، پښتون ته په پښتو ژبه دعلم لار خلاصه شوه اوپه دې لار کي خوشال خټک خپله ونډه داسي بیانوي:

بند وبست د پښتو شعر ما پیداکړ
مګر زه یې چي ګویا په شاعرۍ کړم
ګنه شعر دپښتو و غیر سال
پښتانه به پوهول ایزید تعال
[دخوشال خټک کلیات ۵۶۶ مخ]

او زیاتوي چي:

سیـــه دل د محبت د سوزه سازه خبر نه شول
په وزن په مضمون په نزاکت هم په تشبیه کي
په کار د پـتـنـګا نـو مچـا ن نـــه د ي پـو هـیـدلي
پښـــتو ویـــل مي عیـــن تـــر پـــار سي دي رسولي
[دخوشال خټک کلیات ۶۳۵-۶۳۶ مخونه]

دخوشال خان په نظر شعر دمیني، خواخوږۍ او پیرزویني وړاندیزاو ښکارندوی دی، نو ځکه دهر حریص او فاسق کار نه دی. دشعر مقام تر مادیاتو لوړ دی، په شعر سوداګرۍ نه کیږي، څوک یې چي په مال پلوري،هغه دشعر مقام او اخلاقي مضمون ته زیان رسوي. دی په دې باب لیکي چي:

شعر کار دهر فاسق دفاجر نه دی
شعر کار دسالـک یا دمالـک دی
دهـغه شـاعـر داني وشـه په ژبه
نه دهـــریوه وړسترګي د کنګال
دعاشق د ی د دردمن دی دابدال
چي دشعر درداني پلوري په مال
[دخوشال خټک کلیات ۵۶۵ مخ]

خوشال خټک دخپلو ټولو علمي، ادبي او هنري هلو ځلو په بدل کي نه دکومي مادي ګټې په لټه کی واو نه یې تر لاسه کړې ده. هرڅه یې چي کړي دي سرچینه یې دبشریت، خپل قوم او دخپلي ژبې سره سرشاره مینه اود هغوی په وړاندې د مسئولیت ژور احساس و.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولــئ